

Mindre meddelelser

Iagttagelser godkendt af Sjældenhedsudvalget er
mærket med en stjerne*.

*Records approved by the rarities-committee are
marked with asterisks*.*

NORDSANGER *Phylloscopus borealis** NY FOR DANMARK

Den 22. maj 1968 fangedes under ringmærkningsarbejde i Kongelunden (Amager) to sangere af slægten *Phylloscopus*. Den ene af fuglene viste sig ved nøjere undersøgelse at være en Nordsanger *Phylloscopus borealis*, mens den anden var en almindelig Løvsanger *Ph. trochilus*. Det skal bemærkes, at vi fra den 21. april havde ringmærket henimod 250 Løvsangere. Allerede ved fuglens udtagning af nettet bemærkedes dens iøjnefaldende forskellighed fra Løvsangeren, idet et meget gråligt udseende samt to vingebånd, et i hver vinge, var klart distancerende kendetegn. Vor erfaring fortalte os derfor, at vi stod overfor en af de mere sjældne sangere. Da tidspunktet for tilfangetagelsen lå tæt ved kl. 19.00 besluttede vi at tilbageholde fuglene natten over, således at beskrivelse kunne foretages i normalt dagslys. Begge fugle blev derpå sluppet fri den 23. maj kl. 08.00.

Beskrivelse:

Næblængde 12 mm til den første fjer.

Tarslængde 18 mm målt indefra i den vinkel (90°) der fremkommer ved benets bøjning.

Vingelængde 63 mm men svingfjer noget slidte i spidserne.

1. håndsvingfjer 1 mm længere end dækfjer.
2. håndsvingfjer mellem 5. og 6., altså 3. og 4. fremme men nærmest 5.
2. håndsvingfjers inderfaneindskæring mellem 6. og 7. håndsvingfjer
2. håndsvingfjers inderfaneindskæring 16 mm.
3. håndsvingfjers yderfaneindskæring 16 mm.
4. håndsvingfjers yderfaneindskæring 12 mm.
5. håndsvingfjers yderfaneindskæring 12 mm.

Indskæring på 3., 4. og 5. håndsvingfjer.

Overnæbbet mørkt med orange kant langs hele den nederste del. Undernæbbet mørkt med en orange kant langs hele den øverste del (se billedet, fig. 2. p. 141). Issen og nakken grågrøn. Øverste del af ryggen af samme farve som isse og nakke, længere ned mod overgum-

pen blev ryggen mere grå. Overgumpen faktisk ren grå. Halen brunlig med de yderste halefjers yderfaner lyst kantede. De fuldstændig grå overhaledeækfjer samt den næsten lige så grå overgump dannede en tydeligt lysere kontrast til hale og ryg. Vinger en smule mere grønlig end ryggen. Små armdækfjer brungrå gående over i en mere grønlig tone ind mod kroppen. Store armdækfjer brungrå, i spidserne af disse et hvidgulligt vingebånd, som var bredest mod hånden og tyndere ind mod kroppen. De små hånddækfjers farver var en blanding af brunt og grønt, hvilket gav dem et broget udseende. De store hånddækfjer var mørkt brunliggrønne. 1. håndsvingfjer rent brun. Håndsvingfjer brunlige med grønlig yderkanter. Armsvingfjer brunlige som håndsvingfjer. Yderkanterne på de mod kroppen nærmestsiddende armsvingfjer dannede ved samlet vinge et aflangt lyst felt, som kunne minde om det tilsvarende felt hos Gulbugen *Hippolais icterina*. Vingeunderside lys. Kraftig hvidgul (mere hvid end gul) øjenbrynsstribe gående fra næb til et stykke om i nakken. Gennem øjet en mørk stribe. Under øjet en hvidlig stribe af samme farve som over øjet. Denne stribe når ikke næbbet men befinder sig umiddelbart under øjet og dets nærmeste omgivelser. Ligeledes var denne understribe så afvigende fra kindernes farve, at man ikke kunne undgå at bemærke den. Iris sort. Strube og forbryst gråhvide; brystet hvidligt; bugen smudsighvid; underhaledeækfjer hvide. Benfarve lyst brunlig.

Fjerdragten som helhed var slidt og der var ingen tegn på nylig fældning. Krops- og overgumpsfjer samt tertialer meget slidte, mens halen og vingerne var noget mindre slidte; vingebånd forefandtes på begge vinger.

Dette stemmer overens med Williamson (Identification for ringers, vol. 2), som fremhæver en kropfjersfældning umiddelbart efter overstået yngleperiode og derefter en fældning af svingfjer og hale i vinterkvarteret, hvilket derfor må medføre, at kropsfjer m.v. er mest slidte.

Sammenlignet med Løvsangeren fandtes den største forskel at være Nordsangerens mere grå overside og hvidere underside, hvorimod Løvsangeren havde brungrøn overside og gullig underside. Endvidere havde Nordsange-

ren hvidlig øjenbrynsstribe i modsætning til Løvsangerens gule. Desuden Nordsangerens vingebånd tillige med den mindre 1. håndsvingfjer. Den hvidlige stribe under øjet hos Nordsangeren mangler hos Løvsangeren. Noget tilsvarende gælder striben over øjet; den er hos Nordsangeren ført frem til næbregionen. Fra Lundsanger skelnes Nordsanger på den mindre 1. håndsvingfjer, desuden den manglende indskæring i 6. håndsvingfjer, som dog er noget utydelig hos Lundsanger. Hos Nordsanger falder 2. håndsvingfjer mellem 5. og 6., mens den hos Lundsanger befinder sig mellem 7. og 8. Desuden bør nævnes øjenbrynsstribens farveforskellighed m.m. Fra andre østlige vingebåndssangere skelnes Nordsangeren fortrinsvis på sin manglende indskæring i den 6. håndsvingfjer eller på markante farveforskelle i fjerdragten.

H.P. JENSEN

JOHN SANDBERG

Summary: On 22nd May 1968 an Arctic Warbler *Phylloscopus borealis* was caught and ringed at Kongelunden, a forest a few miles south of Copenhagen (Fig. 2, p. 141). At the same time a Willow Warbler *Ph. trochilus* was caught. A thorough description of the Arctic Warbler is given, and the characters are discussed in relation to Willow Warbler and other *Phylloscopus*-warblers. The bird constituted the first Danish record of the species which is rarely found in spring in Europe outside the breeding range.

ET UDPRÆGET TILFÆLDE AF TERRITORIALITET HOS LANDSVALE *Hirundo rustica*

Den 9. juni 1974 overværede jeg et ret usædvanligt tilfælde af territorialitet hos en Landsvale på Wittenberggård, Kraghede, Nordjylland. Hannen der besad territoriet (en stald på ca. 200 m²) ankom til dette den 8. maj. Ved fangst af fuglen konstateredes det, at den var ny ynglefugl i området, idet den var uringet. Den 9. juni kl. 09.00 trængte en fremmed han ind i stalden ad en af de to små indgange (begge huller i vinduer på henholdsvis 10 og 15 cm²). På dette tidspunkt var æglægningen lige begyndt, og der fandtes tre æg i reden.

Den indtrængende han blev straks jaget i ca. fem minutter frem og tilbage i stalden med en forrygende fart. Herefter blev den nye han tvunget til at sætte sig i et mørkt hjørne på selve gulvet. Enkelte gange i dagens løb forsøgte den at komme op at flyve for at fouragere og/eller slippe ud af stalden, men hver gang med det samme resultat: den blev straks jaget tilbage til sit hjørne. Den 10. juni kl. 08.00 var Landsvalen så afkræftet, at jeg prøvede at fan-

ge den med hænderne. Det lykkedes næsten med det samme, idet den knapt forsøgte at undslippe. Den vejede på dette tidspunkt 16,5 g. Tre andre Landsvaler fanget samme dag vejede alle 18,5 g. Dementiev *et al.* (Birds of the Soviet Union, ISPT, Jerusalem 1968) angiver vægten af Landsvalehanner til 14-21,5 g med et gennemsnit på 17,5 g.

Såfremt jeg ikke havde fjernet Landsvalen, er jeg ikke det mindste i tvivl om, at den ville være død af sult. At den ikke kunne undslippe skyldes uden tvivl de meget dårlige fraflyvningsmuligheder.

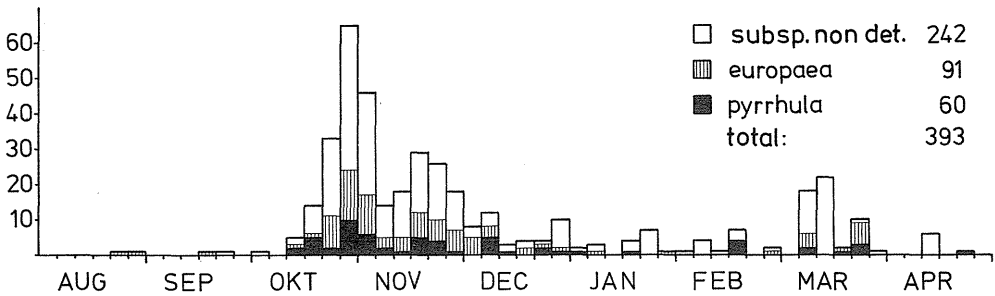
Så udprægede tilfælde af territorialitet, som det ovenfor beskrevne, synes at være sjældne. Dette understøttes også af de få beskrivelser af sådanne i litteraturen. VIETINGHOFF-RIETSCH (Die Rauchschwalbe. Duncker & Humbolt, Berlin 1955) nævner, at yngleforekomst i løserer eller mere fast sammensatte kolonier er langt det almindeligste. Mine egne erfaringer tyder på det samme. Ifølge LÖHRL & GUTSCHER (J. Orn. 114: 399-416, 1973) synes det samme at være tilfældet i Sydtykland. De nævner dog enkelte tilfælde af stærkt territoriale hanner. Dette fører ifølge LÖHRL (Vogelwelt 83: 116-122, 1962) meget ofte til polygyni, idet den ene han fordriver den anden og derefter overtager begge hunnerne. Det må dog efter min mening betragtes som isolerede tilfælde, idet det meget sjældent forekommer, at bare én Landsvale krænker en andens territorium; oftere er et par sammen, når individer trænger ind i et etableret territorium.

ANDERS PAPE MØLLER
Petersborgvej 63
9000 Ålborg

Summary: A case of marked territoriality in the Swallow *Hirundo rustica* is described. On 9th June 1974 at Kraghede, North Jutland, the male Swallow possessing a large territory (a stable of 200 sq. metres) forced another intruding male to stay in a dark corner on the floor for almost 24 hours. On 10th June the intruding male was so weak that it could be caught with the hands. At this time it weighed only 16,5 grams. Three other males caught in the same day all weighed 18,5 grams.

OM TRÆKBEVÆGELSER HOS LILLE DOMPAP *Pyrhula pyrnhula europaea* Vieillot

Den danske ynglebestand af Lille Dompap er af SALOMONSEN (Oversigt over Danmarks fugle. - København 1963) anset for at være typiske ynglestandfugle. RABØL (Danmarks dyreverden, bd. 8: 295, København 1971) ændrede denne betegnelse til »overvejende stand- eller strejfugl«, idet han tilføjer, at dette i hvert fald gælder Nyborgegnens ynglefugle.

Trækket af Dompapper ved Kraghede 1970-73. Sort angiver racen *pyrrhula*, skraveret racen *europaea*, og hvidt ikke-racebestemte fugle.

Migration of Bullfinches at Kraghede 1970-73. Black indicates birds belonging to the subspecies *pyrrhula*, hatched the subspecies *europaea*, and white undetermined subspecies.

I årene 1970-73 har jeg næsten dagligt fanget fugle til ringmærkning ved Kraghede (57°12' N, 10°00' E), Nordjylland. Samtidig er der ført nøje dagbogsoptegnelser. For yderligere oplysninger om netantal, nettid m.m. se MØLLER (Flora og Fauna 80, 1974).

I fig. 1 er vist samtlige 393 iagttagne og fangne Dompapper. Alle fangne individer, ialt 151 stk., er racebestemt efter anvisninger af SVENSSON (Identification Guide to European Passerines. – Stockholm 1970).

De første Dompapper er set i august og september. Denne periodes tre ringmærkede fugle var alle unger fra samme år. Den første havde stadig ungfugledragt, mens de to andre var i begyndende kropsfjærfædning. Disse tre fugle samt den iagttagne fra september kan sikkert betragtes som almindelige ungfuglestrejfer.

I oktober indledes det egentlige træk mellem den 10. og 15. Kulminationer iagttages henholdsvis ult. oktober og med. november. Trækket ebber efterhånden ud i løbet af november og december.

Enkelte vinterbevægelser er iagttaget i januar og februar. Forårstrækket kulminerer i marts og enkelte efternølere ses til slutningen af april.

At der virkelig er tale om regulære trækbevægelser hos formen *europaea* understreges af, at der er fanget halvanden gang så mange Dompapper tilhørende denne race som nominatracen *Pyrrhula p. pyrrhula*. For arter, der bliver revet med under invasion eller træk af nærtstående arter, er der ofte en betydelig overvægt i den enes favør. Dette gælder f.eks. for Lille Flagspætte *Dendrocopus minor* sammen med overvældende Stor Flagspætte *Dendrocopus major* (ANDERSEN-HARILD *et al.*, Dansk orn. Foren. Tidsskr. 60: 146-152, 1966), Krage *Corvus corone* sammen med Allike *Corvus monedula* og Skade *Pica pica* (ULFSTRAND, S., Vår Fågelv. 18: 131-162, 1959), Hvidsiskan *Carduelis hornemanni exilipes* sammen med Gråsiskan *Carduelis flammea* (MØLLER, A.P., Danske Fugle 8: 94-102, 1973).

Udover ovennævnte observationer, der tyder på et egentligt træk, fangede jeg i foråret 1974 sammen med Einar Flensted-Jensen nogle Små Dompapper i en have beliggende en halv km syd for Skagen Nordstrand. Det var følgende: 1.4.74 1♀ Skagen Nordstrand, 19.5.74 1 par loco, 24.5.74 par loco, 25.5.74 1 par loco, 26.5.74 2♂♂, 1♀ loco.

Den første blev fanget på et tidspunkt, hvor trækket af Stor Dompap kulminerede. Dette individ kan måske betragtes som værende revet med af de Store Dompapper. De øvrige fugle var næsten udelukkende enkelte par, der måske ikke var yngledygtige, eller som havde fået deres rede ødelagt og derfor var begyndt at strejfe om.

Indtil 1971 var Lille Dompap ikke kendt fra Norge (HAFTORN, S., Norges Fugler. Oslo 1971), men efter min mening ligger det absolut indenfor mulighedernes grænse, at denne race vil blive påvist i Norge i løbet af de kommende år.

Indtil videre er det eneste resultat af ringmærkningerne en aflæsning: P. Skovgaard 222 968 lå 14.11.73 V. Hjermitstev (57°17' N, 09°46' E), 22.11.73 Kraghede (57°12' N, 10°00' E) (19 km ESE)

Små Dompapper ringmærket i Tyskland er fundet indtil 320 km fra mærkningsstedet. Ni ungfugle tilbagelagde i gennemsnit 68 km, mens otte ældre i gennemsnit kun bevægede sig 32 km bort fra mærkningsstedet (SCHÜCKING, A. & W. SCHLOSS; Auspicium 3: 159-191, 1969). Dette tyder på, at det er ungfuglene, der trækker og bevæger sig længst væk. 60% af de Små Dompapper fanget ved Kraghede var ungfugle. Dette tal er dog ikke særligt højt, når man tænker på, at der må være flere ungfugle end adulte p.g.a. den årlige ungeproduktion.

Konkluderende vil jeg foreslå betegnelsen strejf- og trækfugl for Lille Dompap til en kommende oversigt. For at få oplysninger om de danske Dompappers vinterkvarter vil det være ønskeligt at intensivere ringmærkningen.

Summary: On the migratory movements of the Lesser Bullfinch *Pyrrhula pyrrhula europaea* Vieillot.

During the years 1970-73 daily observations and ringing were carried out at Kraghede (57°12' N, 19°00' E), North Jutland. Observations and ringing data are shown in Fig. 1. During April and May some Lesser Bullfinches were noted at The Skaw (57°44' N, 10°35' E). They are listed above. Until now only one recovery has been obtained (see above).

It is stated that the Lesser Bullfinch is a regular migratory bird. In spring a few birds may leave North Jutland for Norway. Non-breeding pairs occur regularly at The Skaw in May.

ANDERS PAPE MØLLER
Petersborgvej 63
9000 Ålborg

MERE OM BRUNE HUSSKADER

Pica pica

I anledning af H.J. Degns meddelelse i DOFT (1974) 68, p. 66 om brune Husskader *Pica pica* kan følgende oplysning muligvis have interesse:

I Riddersalen på Frederiksborg Slot løber under loftet langs alle væggene en frise med malerier af fugle og dyr. I et af felterne ses to Husskader, den forreste i billedet sort-hvid, den bageste brun-hvid, og det ser ud, som om kunstneren har villet vise et par, hvor hunnen er forskelligtfarvet fra hannen, idet samtlige afbildinger viser to eksemplarer af hver dyreart.

Ifølge »Vejledning med nummerfortegnelse« ved museumsdirektør Jørgen Paulsen vedrørende Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, udgivet af museet i 1968, er det oprindelige slot opført i tiden 1602-20. Ved branden i 1859 blev Riddersalen fuldstændig ødelagt, men »takket være malerne F.C. Lund og Heinrich Hansen, som i 1858 havde malet og tegnet en række skitser af salen og mange af dens detaljer, blev det muligt i alt væsentligt at rekonstruere loftet m.m., som det oprindeligt havde været« (Vejledningen, side 36).

Det ser således ud til, at brune Husskader ikke har været ukendte i begyndelsen af det 17. århundrede, da Riddersalen oprindeligt blev udsmykket, og heller ikke ved rekonstruktionen efter 1859. Muligvis har brune Husskader for flere århundreder siden været mere almindelige end nu. I det hele taget ved vi vel i dag intet som helst om, hvorledes Husskader (og måske andre fuglearter) så ud forud for de afbildinger og beskrivelser, som måtte findes, altså i tilfældet brune Husskader de i H.J.

Degns meddelelse nævnte litteraturartikler fra 1875-77 og 1895 samt det på Zoologisk Museum beroende eksemplar fra 1942, som åbenbart er det ældste hidtil kendte brune eksemplar.

S.A. RASMUSSEN
Kvædevej 35
2830 Virum

Summary: Referring to a short note in this journal, vol. 68 (1974), p. 66 on schizochroic Magpies *Pica pica* it is pointed out that an old painting in the Frederiksborg castle shows one black-and-white and one brown-and-white Magpie. The castle was built during the years 1602-1620. It is suggested that such brown Magpies may have been more common at that time.

(Meddelelsen er i sig selv interessant, men man skal nok være forsigtig med at drage for vidtgående slutninger om fuglenes udseende for nogle få hundrede år siden. Det er ikke sandsynligt, at fuglene har ændret sig væsentligt på denne korte tid; evolutionen arbejder normalt ikke så hurtigt.

RED.)

FARVEVARIANT AF GÆRDESMUTTE

Troglodytes troglodytes

Under ringmærkningsarbejde på Hjelm Fuglestation blev der den 22. maj 1973 fanget en farvemæssigt meget afvigende Gærdesmutte. Fuglen var sund og rask, med en vægt på 8,3 g. Følgende mål blev taget efter de forskrifter, som er angivet i SVENSSON, L., Identification Guide to European Passerines, pp. 12-15, 1970: Vinge 46,0 mm, tars 17,9 mm og hale 30,0 mm.

Helhedsindtrykket af fuglen var en normal men meget lyst farvet Gærdesmutte, som manglede den mørke tværstribe på ryg, vinger og hale, der er så karakteristisk for arten. Fjerdragstens farve kan bedst beskrives ved at sige, at den lignede den lyse rødbrune farve, som det menneskehår har, der kaldes lyst rødhåret. Vingspidserne var hvidlige, og næb og ben var lyse, af farve nærmest som solbrændt hud; det eneste mørke var øjnene, som var normalt pigmenterede. Skilte man dækfjerene ad, sås det, at dunene havde den normale grålige strukturfarve. De lyse spidser, som på fotografierne ses på overvingedækfjerene, findes også hos normale eksemplarer af arten.

Ved en overfladisk betragtning kunne det tyde på, at fuglen manglede evnen til at danne det ene af de to normalt forekommende melaniner, nemlig det sorte, mens det rødbrune var dannet i sædvanlig mængde, hvilket havde medført, at alle de steder, der skulle have været mørkegrå eller sorte, hos denne fugl enten

Den beskrevne Gærdesmutte *Troglodytes troglodytes* fra Hjelm, den 22. maj 1973. Foto: KELD HANSEN.

The pale specimen of Wren Troglodytes troglodytes caught on Hjelm, 22nd May, 1973.

fuldstændig manglede farve eller kun havde et svagt anstrøg af det rødbrune pigment, hvilket havde medført en beige farve. Ifølge den nomenklatur, som er givet af SØNDER, E., FO 12: 102-103, 1970, må fuglen betegnes som schizochroistisk.

Da det omtalte individ ikke blev registreret sidenhen på øen, har det utvivlsomt drejet sig

om en skandinavisk trækfugl. I årene 1970-73 er der ringmærket ialt 440 Gærdesmutter på Hjelm, hvoraf den ovenfor omtalte er den første, som har vist nogen form for afvigelser i fjerdragten. Ifølge SAGE, N.L., *British Birds* 56., 409-416, 1963, er hyppigheden af albinisme (partiel eller total) langt mindre hos trækfugle end hos standfugle. Hvis den her beskrevne defekt, ligesom albinisme, kan være arveligt betinget, skulle også den være mindre hyppig hos trækfugle. Ligeledes ifølge SAGE (*op. cit.*) er hyppigheden af afvigelser temmelig lav hos Gærdesmutte. Dette kan være et billede af de faktiske forhold, men det kan tillige være et udtryk for artens lave registrerings-chance som følge af dens kryptiske levevis.

ERIK SØNDER
Gl. Kongevej 49, III
1610 Kbhvn. V.

Summary: A strange, reddish-coloured Wren *Troglodytes troglodytes* was caught on the island Hjelm (56°08' N, 10°48' E) on 22nd May, 1973. The bird was possibly a schizochroistic specimen, lacking black pigmentation on those parts of the plumage where black is normal (barring on back, tail, primaries etc.), these parts being either white or reddish-brown.

NY DANSK YNGLEPLADS FOR SKARV *Phalacrocorax carbo*

Der er ved at opstå en ny dansk skarvkoloni på Sydbyn, nærmere betegnet ved Brændegård Sø. Den første iagttagelse af Skarven gjorde jeg 15. april 1973, hvor to Skarver fiskede ivrigt i søen. Få dage senere observerede Frank Wille en beboet rede, beliggende på en mindre ø (se fig.). Reden blev med jævnlige mellemrum holdt under kontrol, og i slutningen af maj kunne man se tre unger blive fodret af de gamle fugle.

I 1974 har der sandsynligvis været fire beboede reder, men tallet kan variere med + 2 reder, da der på øen også findes en hejrekoloni, som vanskeliggør en effektiv optælling. Ved en enkelt lejlighed, den 13. juli, havde en flok på 14 Skarver taget ophold på en sandbanke.

Hvad fødeemner angår, er der fine betingelser for en kommende expansion af kolonien, da søen myldrer med store fede ål. Men desværre er der knyttet en del kommercielle interesser til disse ål, og en konfrontation mellem fugl og fisker vil næppe være til at undgå.

LARS KJÆR HANSEN
Radbyvej 66
5600 Fåborg

Brændegårdssøen med øen, hvor Skarverne *Phalacrocorax carbo* blev fundet ynglende i 1973 og 1974. I forgrunden en del Grågæs *Anser anser*. Foto: FRANK WILLE.
*The lake on Funen where the Cormorants *Phalacrocorax carbo* were found breeding in 1973 and 1974. In the foreground a flock of Greylag Geese *Anser anser*.*

Summary: A new Danish breeding site for the Cormorant *Phalacrocorax carbo* has been discovered in a lake on Funen (Central Denmark). The first nest was found in 1973 and three

young were reared. In 1974 at least two and possibly four pairs have bred. At present there is only one other colony in Denmark, on an island off the coast of eastern Jutland.